

Türkiye’de Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Sisteminin Pay Sahiplerinin Yönetime Katılımına Etkileri: BİST 100 Şirketlerinde Bir Araştırma

Mete KARAYEL¹, Mehmet Alaaddin KOÇAK²

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İngilizce İşletme Bölümü, Afyonkarahisar.

² Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Uzmanı, Afyonkarahisar.

Özet

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de anonim şirketlerde son yıllarda uygulanmaya başlanan Elektronik Genel Kurul Sistemi (e-GKS)’nin pay sahiplerinin yönetime katılımına etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaçla, Borsa İstanbul 100 (BİST-100) Endeksi’nde yer alan işletmelere ikincil kaynak taraması, anket ve gözlem teknikleri yoluyla veri temin edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında e-GKS uygulamasının pay sahiplerinin yıllık genel kurula ve dolayısıyla yönetime katılımına pozitif etki yaptığı belirlenmiştir. Bu durumun ilerleyen yıllarda kurumsal yönetim uygulamalarında yer alan güç boşluğu sorununa çözüm olacağı ve pay sahiplerinin yönetime katılımına önemli katkılar yapacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Genel Kurul, Kurumsal Yönetim, Güç Boşluğu Sorunu, Pay Sahiplerinin Yönetime Katılımı.

The Effects of Virtual Shareholder Meeting on the Participation of Shareholders to Management in Joint Stock Companies in Turkey: A Research on BIST-100 Companies

Abstract

The aim of this study is to show the effects of Virtual Shareholder Meeting (e-GKS), applied in the recent years by joint stock companies in Turkey, for the participation of shareholders to firm management. With this purpose, data gathered from companies listed in the Borsa İstanbul 100 Index by secondary literature review, survey and direct observation techniques. It was found that e-GKS has a positive effect on the participation of shareholders in general annual meeting and thereby to the management of the firm. This situation will be a solution to the power gap problem in corporate governance practices and will make a great contribution to the participation of shareholders to the firm management.

KeyWords: Virtual Shareholder Meeting, Corporate Governance, Power Gap Problem, Shareholder Participation to Management.

1. Giriş¹

18. yüzyılda Endüstri Devrimi sonrasında ortaya çıkan yeni üretim şekilleri, işletmelerin yönetim açısından yeniden yapılanma zorunluluğunu ortaya çıkarmış ve bu değişen üretim anlayışı ile birlikte çok daha fazla sermaye ihtiyacı doğmuştur. Berle ve Means 1932 yılında yayınladıkları ve klasik haline gelen Modern Şirket ve Özel Mülkiyet (The Modern Corporation and Private Property) isimli kitaplarında sermaye sahipliğinin dağınık halde bulunan küçük yatırımcılarda fakat kontrolün yöneticilerin elinde toplandığı şirketlere dikkat çekmişlerdir (Porta vd. 1999:471). İşletmeler, artan sermaye ihtiyacını karşılamak için halka açılma yolunu seçmiş ve sermaye bu yolla tabana yayılmıştır. Böyle bir ortamda, halka açılarak sermayesini büyüten

işletmelerin, faaliyet gösterdiği ülke sınırlarını aşacak kadar büyümesi, yeni yönetim modellerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Küçük yatırımcıların işletme ortağı olmasıyla birlikte, işletme yönetimlerinde temsil sorunları da yaşanmaya başlamıştır. Küçük pay sahiplerinin yıllık genel kurula katılım düzeyi düşüktür. Bunun nedeni genel kurulun yapılacağı şirket merkezine yapacakları seyahatin parasal olarak ve zaman olarak maliyetini üstlenmek istememeleri ve katılsalar dahi alınacak kararlarda etkili olmayacaklarını düşünmeleridir. Bu nedenle genel kurullarda genelde büyük pay sahipleri ve kurumsal yatırımcılar yer almaktadır (Birmhak, 2003:423). Bu durumda yaşanan bir diğer sorun da kurumsal yönetimin asıl konusu olan ve yöneticiler ile pay sahipleri arasındaki çıkar çatışmasını işleyen vekalet problemidir (Jensen ve Meckling, 1976).

Teknolojik gelişmeler özellikle internet teknolojisi sayesinde belge ve görüntü transferi, kolay, ucuz ve yaygın bir duruma gelmiştir. Bilgisayar donanımlarının ve internet hızının yeterli seviyeye gelmesi ile birlikte, bu uygulamalar için gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ihtiyacı

¹ Bu makale, danışmanlığımı yaptığım 29.12.2014 tarihinde sunulan Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince kabul edilen 13.SOS.BİL.13 nolu proje kapsamında desteklenen “Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurulun Pay Sahiplerinin Katılımına Etkileri: BİST-100 İşletmeleri Üzerine Bir Çalışma” adlı Yüksek Lisans tezinden uyarlanmıştır.

da ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda, küçük pay sahiplerine de temsil imkânı sağlayan katılım yüksek olduğu genel kurulların gerçekleştirilmesi için bazı düzenlemeler yapılmıştır. Kurumsal yönetimin gereği olan yüksek katımlı yönetim anlayışı ve etkin denetim mekanizmalarının oluşmasına katkı sağlayacağı inancıyla oluşturulan elektronik genel kurul sistemi (e-GKS) bu düzenlemelerin başında yer almaktadır. Bu düzenleme sayesinde pay sahiplerinin coğrafi uzaklık ve genel kurula katılım maliyetleri sorunu ortadan kalkmış ve pay sahiplerine ortağı oldukları işletmelerin genel kurullarında fikirlerini ifade etme şansını sağlanmıştır. Böylece pay sahipleri işletme yönetimine etki etme şansına sahip olmuş ve işletme, organize olmuş küçük grupların etkisiyle belirlenen politikalar, aynı etki doğrultusunda oluşturulan yönetim kurullarının belirlediği stratejiler ve finansal politikalar yerine, çok sesli bir yönetim ile belirlenen stratejilere ve politikalara kavuşma şansına sahip olmuştur. Kuşkusuz yüksek katılım ile birlikte ortaya çıkabilecek yeni görüşler ve ortaya konulacak yeni vizyon da yönetim kurulları için bir zenginlik yaratarak finansal başarıları sağlayabilecek politikalar için sağlam bir zemin oluşturabilmektedir.

Türkiye’de 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun (YTTK) yürürlüğe girmesiyle birlikte gündeme gelen e-GKS’nin, pay sahiplerinin genel kurullara katılımı üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmanın, tüm pay sahipleri için genel kurullardaki temsil hakları ve bu hakların kullanılmasına engel teşkil eden durumlar hakkında farkındalık yaratması ve pay sahiplerinin bu sorunlara yönelik çözüm yöntemleri ile bunların etkileri hakkında bilgi sahibi olması da beklenmektedir.

Bu çalışmada, esas itibarıyla kurumsal yönetim anlayışının önemle üzerinde durduğu temel pay sahipliği haklarından olan “genel kurula katılma ve oy verme hakkının” kullanılması açısından önemli olduğuna inanılan e-GKS ve bu sistemin pay sahiplerinin genel kurullarda temsili açısından ortaya koyduğu performans üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın literatür kısmında kurumsal yönetim kavramından bahsedilmiş, daha sonra elektronik genel kurul kavramı açıklanarak, elektronik genel kurulun pay sahiplerinin yönetime katılımına etkileri anlatılmıştır. Araştırma kısmında ise, BİST 100 Endeksi’nden işlem görmekte işletmeler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada bu uygulamanın pay sahiplerinin yönetime katılımına olan etkisi ikincil kaynaklardan elde edilen verilerle ve birincil kaynaklardan anket ve gözlem yoluyla elde edilen bilgiler ışığında yapılan analizlerle değerlendirilerek sonuç kısmına bu uygulamanın ilerleyen yıllarda daha etkin işlemesi için gerekli öneriler sıralanmıştır.

2. Kurumsal Yönetim Kavramı

İngilizce yazında “corporate governance” olarak karşımıza çıkan kavram, Türkçe yazında “kurumsal yönetim” ve “kurumsal yönetişim” olarak karşılık bulmuş ve her iki şekilde de sıklıkla kullanılmaktadır. İlk kez kullanıldığı varsayılan Cadbury Raporu’nda kurumsal yönetim kavramı; şirketlerin yönetildiği ve kontrol edildiği bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Cadbury Raporu, 1992).

Shleifer ve Vishny (1997) kurumsal yönetimi benzer şekilde şirketlerin finansal kaynak sağlayıcılarının yatırımlarından bir getiri sağlamak için geliştirdikleri yollarla ilgili bir kavram olarak tanımlamışlardır.

Enron, WorldCom, Parmalat gibi tanınmış şirketlerde yaşanan skandallar sonrasında üst yönetimin etik dışı davranışları basın, kamuoyunun ve siyasilerin dikkatini kurumsal yönetim konusuna çekmiştir (Robins, 2006:35). Sonrasında ise uluslararası alanda OECD öncülüğünde kurumsal yönetim ilkeleri geliştirilmiş ve ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi bir takım kuruluşlar da kurumsal yönetim ilkelerinin yerel piyasalarda hâkim kılınması amacıyla çalışmalar ve düzenlemeler yapmıştır.

27-28 Nisan 1998 tarihlerinde Bakanlar düzeyinde toplanan OECD Konseyi, ulusal hükümetler, ilgili diğer uluslararası kuruluşlar ve özel sektör ile birlikte, OECD’den kurumsal yönetim ile ilgili bir dizi standart ve yol gösterici ilke geliştirmesini talep etmiştir. Bu amaçla, OECD üye ülkelerin konu ile ilgili görüşlerinden hareketle bağlayıcı olmayacak ilkeleri geliştirmek üzere, Kurumsal Yönetim Geçici Özel Çalışma Grubu’nu (Ad-Hoc Task Force on Corporate Governance) oluşturmuştur. OECD tarafından açıklanan Kurumsal Yönetim İlkeleri, “hisseleri menkul kıymetler piyasalarında işlem gören şirketler üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak hisseleri menkul kıymetler piyasalarında işlem görmeyen işletmeler için de tavsiye edilmiştir”.

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, ortakların şirket yönetimine katılmalarını, ortaklık haklarını etkin bir şekilde kullanarak şirket hakkında bilgi edinme ve şirketi denetleme fırsatlarını elde etmesi yönünde oluşturulmuş olan genel kabul görmüş ilkeler olarak değerlendirilebilir. Yukarıda başlıklar halinde belirtilen ilkeler, piyasaların hakkaniyetli bir şekilde işleyişi açısından temel olarak kabul edilmiş olan başlıklar: Sorumluluk, Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık, Hesap Verme Yükümlülüğü ve Adalet ve Eşitlik.

“Sunulan en iyi uygulamaya yönelik düzenlemelerde ilkelerin birbirini tamamlayıcı olmasına ve tavsiye niteliği taşımasına dikkat edilmesine karşın, yatırımcıların bakış açısıyla cazip bir konumda görünmek isteyen şirketler bu ilkeleri benimsemektedirler.” (Gürbüz ve Ergincan, 2004:18)

Dünya’da genel kabul görmüş olan dört temel ölçüt SPK (2005) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

“Eşitlik; şirket yönetiminin tüm faaliyetlerinde, pay ve menfaat sahiplerine eşit davranmasını ve olası çıkar çatışmalarının önüne geçilmesini ifade eder. Şeffaflık; ticari sır niteliğindeki ve henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere, şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır. Hesap verebilirlik; yönetim kurulu üyelerinin esas itibarıyla anonim şirket tüzel kişiliğine ve dolayısıyla pay sahiplerine karşı olan hesap verme zorunluluğunu, sorumluluk ise; şirket yönetiminin anonim şirket adına yaptığı tüm faaliyetlerinin mevzuata, esas sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğunu ve bunun denetlenmesini ifade eder.”

Yıllık genel kurul pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerini denetleyebildiği ve yöneticiler tarafından pay sahipleri aleyhine yaşanabilecek suiistimallerin engellenmesinde en önemli kurumsal yönetim araçlarından birisidir (Stratling, 2003:74).

Tüm kurumsal yönetim kodları İngiltere (Higgs), Fransa (Vienot), Belçika (Lippens), ve Hollanda (Tabaksblat) genel kurula pay sahiplerinin haklarını savunabilecekleri bir forum

olarak özel önem göstermektedirler. Bu açıdan ülkemizde yayınlanan SPK Kurumsal Yönetim Kodu da genel kurulun işleyişine özel önem göstermektedir (Jong vd., 2006:354).

Kurumsal Yönetim İlkeleri içerisinde yer alan Pay Sahipleri bölümü, çalışmaya da konu olan, işletmelerde pay sahiplerinin temsil ve denetim haklarını etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanmasını içermektedir. Bu hakların kullanılmasındaki yöntem ise pay sahiplerinin en temel hakkı olan “Genel Kurullarda Temsil Edilme ve Oy Kullanma Hakkı” ile ilgili düzenlemelerden geçmektedir.

3. Elektronik Genel Kurul

Ülkelerin iç ve dış ticari faaliyetlerinde büyük önemi olan anonim şirketlerin iktisadi fonksiyonları birçok çalışmada ele alınmıştır. Pulaşlı (2013) anonim ortaklığın önemini, ekonomik ve sosyal düzeni kurmak ve işletmek için insanlık tarafından icat edilmiş sanki sihirli bir değnek olarak ortaya koymuştur. Bununla birlikte son yıllarda tüm dünyada yaşanan ekonomik krizin ve daha önceki krizlerin, başta bir takım muhasebe hileleri ve diğer yolsuzluklar neticesinde anonim şirketlerden kaynaklandığını ve bu nedenle kurumsal yönetim ilkelerinin hızlı bir şekilde uygulanmaya başlandığının da unutulmaması gerektiğini ayrıca vurgulamıştır. Üçışık ve Çelik (2013) bu sihirli değneğin en büyük önem ve yararını, “toplumun genelinin yararına sunulamayan, özellikle küçük çaptaki tasarruflara etkili ve verimli bir şekilde ülke ekonomisine katılma imkânı tanınması” olarak açıklamıştır. Bilgili ve Demirkapı (2013) ise anonim şirketlerin iktisadi fonksiyonlarını; “küçük tasarrufların bir araya gelmesini sağlayarak, büyük sermayeler oluşturmak ve bu sermayeleri ekonominin hizmetine sunarak büyük yatırımlar yapılmasına ve önemli projelerin hayata geçirilmesine katkı sağlamak” olarak nitelemiştir. Yapılan çalışmalarda ortaya konulduğu şekilde anonim şirketler ülke ekonomisi açısından mikro ve makro öneme sahiptirler.

Anonim şirketlerde iki zorunlu organ vardır, bunlar yönetim kurulu ve genel kuruldur. Anonim şirkete yatırım yapması beklenen küçük pay sahiplerinin, şirket iradesine etkili olabilecekleri tek imkân olarak genel kurul toplantıları kabul edilmektedir (Üçışık ve Çelik, 2013:217). Genel kurul anonim şirketin karar ve irade organı olup icra yetkisine sahip değildir. Genel kurulun hiçbir organa ya da kişiye devredemeyeceği bazı yetkileri ve görevleri vardır (Bilgili ve Demirkapı:2013). Bu yetki ve görevler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 408. Maddesinde:

- Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları,
- Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması,
- Finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması,
- Ana Sözleşmenin değiştirilmesi, olarak belirtilmektedir.

Yıllık genel kurul bir örgütteki tüm paydaşların (yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri,

yatırımcılar, denetçiler, şirket yöneticileri, çalışanlar, lobi grupları, analistler, medya, düzenleyiciler ve diğer paydaşlar) aynı yerde bir araya gelmesi ve medya önünde kamuya söylemek istediklerini paylaşma fırsatı sunmaktadır (Apostolides, 2010:140). Aynı zamanda genel kurullar şirketin yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerine yaptıklarıyla ilgili hesap verme imkanı sunmaktadır. Kurumsal yönetimin bir aracı olarak genel kurullar üst yönetimin kontrolünü de sağlamaktadır (Jong vd., 2006:353).

Türkiye'nin gerek İstanbul'un finans merkezi olma hedefleri doğrultusunda, gerekse de Avrupa Birliği Hukuku'na uyum gereklilikleri karşısında yapmış olduğu çalışmalar neticesinde, 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu 13 Ocak 2011'de kabul edilmiş ve 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu, 6102 sayılı TTK'da, pay sahiplerinin genel kurullarda temsil edilme ve oy verme haklarının kullanılması önündeki en büyük engellerden biri olan güç boşluğu sorununa çözüm amacıyla, bazı yenilikler getirmiştir. Bunlardan en önemlisi de şüphesiz ki e-GKS'dir.

e-GKS, şirket ortaklarının, paylarını bloke etmeden elektronik ortamda işlem yapmalarına, temsilci tayin edip oy talimatı vermelerine, görüntü ve ses aktarımı sayesinde fiziken genelde katılmaksızın internet erişimi olan her yerden genel kurulu canlı olarak izlemelerine, görüşülen gündeme ilişkin görüş ve önerilerini eş zamanlı olarak göndermelerine, oylarını toplantıya fiziken katılanlarla eş zamanlı olarak kullanmalarına ve tüm süreçlere ilişkin bilgi ve bildirimleri anlık olarak almalarına olanak sağlayan bir bilişim sistemidir (Merkezi Kayıt Kuruluşu [MKK]:2012).

4. Elektronik Genel Kurulun Pay Sahiplerinin Yönetime Katılımı Açısından Önemi

Anonim ortaklıklarda ortak sayısının artmasıyla birlikte, pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olabilme olanağı azalmaktadır. Bu durum, pay sahiplerinin şirkete yabancılaşmasına ve bu arada şirket yönetiminin herhangi bir kontrol mekanizması olmaksızın faaliyetlerini sürdürmesine neden olmaktadır (Çeker, 2004:1).

Ülkemizde Sermaye Piyasaları Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte halka açılabilen işletmelerde sermaye kısmen de olsa tabana yayılabilmektedir. Halka açık şirketlerde halka ait olan sermaye miktarında artış olmasına rağmen, yeni pay sahiplerinin genel kurullara olan ilgisizliği “Güç Boşluğu” sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tekinalp:1979).

Halka açık anonim şirketlerde pay sahibinin çok olması ve buna karşılık genel kurullara katılımın çeşitli sebeplerle (genel kurul toplantı yerinin uzaklığı, katılım masrafları, küçük pay sahiplerinin etkili olamayacakları düşünceleri, pay sahiplerinin şirket işlerinden anlamamaları ve ilgi duymamaları vb.) çok düşük düzeyde kalması, anonim şirketlerde "Güç Boşluğu" sorununu gündeme getirmektedir (Can:1999, Kirtil, 2005:91).

Coğrafi uzaklık, birçok şirketin aynı gün ya da saatte genel kurul yapması, genel kurullara katılım için yapılacak olan yol ve konaklama masraflarının yüksek olması ve bu masrafların karşılığını alamayacağını düşünmesi gibi nedenler, pay sahiplerinin genel kurullara katılımının önündeki en büyük engeller olarak görülmektedir. Özellikle uluslararası yatırımcılar için ise hem vekâleten temsil süreci hem de genel kurullara katılmak için hisse senetlerini bloke

ettirme zorunluluğu, sermaye piyasalarımıza yatırımın önündeki diğer engellerdir. Bu durum ise anonim şirketlerin organize olmuş küçük gruplar tarafından kontrol edilmesine yol açmaktadır (Tekinalp:1979). “Hâlbuki özellikle hissedar sayısı binleri bulan büyük Anonim ortaklıklarda modern iletişim tekniklerinin, özellikle de internetin, kullanılmasının gelişen çağın şartlarının bir gereği olduğu açıktır” (Kaya, 2003:212).

Can (1999) çalışmasında, Ansay (1971)’in “anonim şirket (A.Ş.)’lerin olağan genel kurul toplantılarında temsil edilen sermaye oranları” üzerine yaptığı bir araştırmayı aktarmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre; anonim şirketlerin olağan genel kurul toplantısında %80’den fazla sermayenin temsil edildiği haller:

5 ortaklı A.Ş.	:	%75
51-100 ortaklı A.Ş.	:	%41
100’den fazla ortaklı A.Ş.	:	%20

Bu sonuçlarda pay sahibi sayısı arttıkça genel kurulda temsil edilen sermayenin oranında bir azalma göze çarpmaktadır.

1001 ve daha çok ortaklı anonim şirket genel kurullarında:	
%71-80 sermayenin temsil edildiği haller:	%30
%61-70 sermayenin temsil edildiği haller:	%10
%41-60 sermayenin temsil edildiği haller:	%25

olarak gerçekleşmiştir ve Ansay (1971) bu istatistiki rakamlar ile şu sonuca varmıştır: “Çok ortaklı anonim şirketlerin genel kurul toplantılarında daha az, az ortaklı anonim şirket genel kurullarında daha fazla sermaye temsil edilmektedir.” Bu araştırmanın sonuçları göz önüne alındığında, araştırmaya da konu olan borsaya kote olmuş çok ortaklı işletmelerin güç boşluğu sorununu en fazla yaşayan işletmeler olması beklenmektedir.

Mesafeler pay sahipleri ile şirketlerin yönetim kurulu üyeleri arasındaki uzaklığı artırarak onları birbirinden ayırmaktadır (Tudway ve Pascal, 2006:307). Bu nedenle elektronik genel kurul mesafeleri ortadan kaldırarak pay sahiplerin yönetimde katılmaları için önemli bir araç olarak görülebilir.

Dünyada kurumsal yönetim üzerine yapılan düzenlemeler özellikle tüm pay sahiplerinin yönetime etkin bir şekilde katılmasını sağlamaya yöneliktir. Bu bağlamda elektronik genel kurul sisteminin en önemli katkısı küçük pay sahiplerinin de yönetime katılmasının sağlanmasıdır.

Elektronik iletişim, düşük maliyetli ve coğrafik olarak sınırsız araçlar sunarak daha fazla pay sahibinin genel kurula katılması açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyel sanal toplantılar yoluyla sağlanabilir. Bu toplantılarda fiziksel olarak bir araya gelenlerin internetten canlı sunulması ve uzaktan katılan gözlemcilerin de sorularını mesaj atmaları ve tam zamanlı olarak elektronik oy kullanmalarıyla sağlanabilir (Boros, 2004:15).

Genel kurul kararlarının bütün pay sahiplerinin menfaatleri açısından isabetli ve yerinde olması, önemli ölçüde katılımın oranıyla bağlantılı ve ilgilidir. Bu nedenle, genel kurul toplantılarının internet destekli yapılmasının pay sahiplerinin menfaatlerinin optimum düzeyde gerçekleştirilmesine yardımcı olacağı açıktır (Pulaşlı:2011).

Bununla birlikte batılı ülkelerin çoğunda pay sahiplerinin video konferans sistemiyle genel kurula katılmalarını ve

oylarını e-posta yoluyla göndermelerini sağlayan sistemler mevcuttur. Fakat genel kurulun amacı pay sahipleriyle yönetim kurulu üyelerinin bir araya gelip tartışabileceği bir ortam sağlamaktır. Bu nedenle elektronik genel kurul uygulaması pay sahiplerinin eş zamanlı olarak tartışmalarda fikir sunma ve yönetimle sorunları tartışma imkanı tanınmasıyla video konferans sistemi ve e-postayla oy kullanma sistemine göre daha da etkin bir yönetime katılma aracı olarak kabul edilebilir (Van der Krans, 2007:32).

Düşük maliyetli ve coğrafi olarak sınırsız bir alanda pay sahiplerine hizmet ediyor olması yanında e-GKS pay sahiplerine genel kurulda oy kullanma sürecini izleme ve takip etme imkanı da vermektedir (Eisenhofer ve Barry, 2013:47).

Pay sahiplerinin, ortaklık haklarını kullanmasını sağlayarak, işletmenin alacağı kararlardaki etkinliğini artırması amacıyla yapılan düzenlemeler arasında en fazla etkiyi sağlaması umulan e-GKS, yaygın ve ucuz iletişim sayesinde, küçük yatırımcıların, sahip oldukları hisselerin piyasa fiyatlarındaki hareketlerinden kazanç sağlamaya çalışan piyasa oyuncusu konumundan kurtarabilecek bir düzenleme olarak da göze çarpmaktadır. Dünyadaki benzerleri ile karşılaştırıldığında üstün bir yapıya sahip olduğu görülen e-GKS ülkemizdeki küçük yatırımcıların ortaklık haklarını kullanmada etkin bir konuma gelmelerini sağlayabilecek bir ortam yaratmıştır. Bu ortamda, işletmelerin, yönetimde çok sesli bir yapıya kavuşarak daha katılımcı bir karar alma sürecine sahip olması beklenmektedir.

Görüldüğü üzere e-GKS pay sahiplerinin araya herhangi bir aracı koymadan, düşük maliyetli bir şekilde yönetimde temsil edilmeleri için büyük bir fırsat sunmaktadır. Ülkemizde uygulanmaya yeni başlanan bu sistemin etkisi araştırma kısmında ortaya konulmuştur.

5. Araştırma

5.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, anonim şirketlerde e-GKS'nin pay sahiplerinin yönetime katılımına etkilerini BİST-100 işletmelerinde yapılan bir araştırmayla ortaya koymaktır. Çalışma e-GKS'nin işletme açısından etkinliğini ortaya koymanın yanı sıra yöneticilerin e-GKS'nin işletmenin kurumsal yönetim anlayışı üzerindeki olası etkileri ile ilgili beklentilerini de kapsamaktadır. Ayrıca anonim şirketlerin genel kurullarında pay sahiplerinin temsil haklarının kullanımının önündeki engellere dikkat çekilerek, pay sahiplerinin anonim şirket genel kurullarında temsil haklarının kullanımının sağlanması açısından elektronik genel kurul sisteminin etkinliği de araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda sistemin uygulamasında görülen eksiklikler ve işleyişte yaşanan sorunlar ortaya konularak, bunların giderilmesi ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

5.2. Araştırmanın Kapsamı

e-GKS'nin kullanıldığı genel kurul sonuçları üzerinde yapılan araştırma, sistemin uygulama zorunluluğunun bulunduğu Borsa İstanbul’a kote işletmelerde gerçekleştirilmiştir. Borsa İstanbul’a kote işletmelerin yöneticilerine ve genel kurul bilgilerine ulaşmada yaşanacak

zorluklar göz önüne alındığında gerek sermaye büyüklükleri gerekse de halka açıklık oranları bakımından en uygun kitle olarak BİST-100 işletmeleri belirlenmiştir.

Pay sahiplerinin katılım oranları ile ilgili veriler, BİST-100'de yer alan işletmelerin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) aracılığı ile yayınladığı hazırlanmış cetvelleri ve toplantı tutanakları incelenerek elde edilmiştir. Ayrıca e-GKS'nin işletmenin kurumsal yönetim politikaları üzerindeki etkinliğini belirlemek amacıyla işletmelerin sorumlu yöneticilerini kapsayan bir de anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda hazırlanan anketin birinci bölümü, yöneticinin demografik nitelikleri; ikinci bölümü, e-GKS'nin etkinliğini; üçüncü bölümü, e-GKS'den sorumlu yöneticinin e-GKS'nin işletmenin kurumsal yönetim anlayışına mevcut ve olası etkileri ile ilgili görüşlerini ortaya koyacak sorulardan oluşmaktadır.

Anket çalışmasında BİST-100 endeksinde yer alan işletmelerden 62 tanesine ulaşılmış ve tamamından geri dönüş sağlanmıştır. Sorular e-GKS'nin etkinliğini ortaya koyma amacını taşıdığı için, soruların sistemin işleyişinden sorumlu olan ve sistem bilgisi olan yöneticiler tarafından cevaplanması istenmiştir.

5.3. Araştırmanın Kısıtları

e-GKS'nin etkinliğini incelediğimiz çalışmada karşılaşılan en büyük sorun, Borsa İstanbul'a kote olmayan işletmelerin henüz bu uygulamayı kullanmaya başlamamalarıdır. Çok yeni olan bu sistem borsaya kote olmamış halka açık işletmelerde uygulama zorunluluğu bulunmadığından henüz rağbet görmemektedir. Dolayısıyla çalışma sadece Borsa İstanbul 100 Endeksi'nde işlem gören işletmelerle sınırlı tutulmuştur. Bu durum ülkemizde belli başlı büyüklüğe ulaşmış bu işletmelere ve çalışmayı gerçekleştireceğimiz şirket yetkililerine ulaşmada zorluklara neden olmuştur.

5.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın araştırma bölümü e-GKS'nin pay sahiplerinin genel kurullardaki temsil oranlarına ve yönetime katılımlarına olan etkisini ele alan ampirik bir araştırma çerçevesinde hazırlanmıştır. Araştırma, üç farklı aşamada gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın birinci aşamasında BİST-100 endeksinde yer alan şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) aracılığı ile yayınlamış olduğu son dört yıla ait genel kurul sonuçları incelenerek, sistemin pay sahiplerinin katılımına olan etkileri rakamsal olarak ortaya konmuştur. Daha sonra bu rakamsal büyüklükler, tablolar ve şekiller yardımıyla analitik olarak incelenmiştir. Bu sonuçlardan 01.10.2012 öncesindeki genel kurullara ait olan temsil rakamları ayrıca değerlendirilmiş ve pay sahiplerinin bu tarihten önceki eğilimleri ortaya konulmuştur. Ardından e-GKS uygulamasının yürürlüğe girdiği 01.10.2012 tarihinden itibaren gerçekleştirilen genel kurullara ait veriler incelenerek, e-GKS'nin pay sahipleri tarafından rağbet görüp görmediği araştırılmış ve genel kurul temsil oranlarında meydana gelen değişimler ortaya konulmuştur. Araştırmanın bu kısmında sisteme karşı adaptasyonun Türkiye'deki yatırımcıları arasındaki seviyesini ölçmek amacıyla e-GKS'yi kullanan yatırımcıların yerli- yabancı ayrımı üzerinde de

durulmuştur. Araştırmada kullandığımız bu verilerin tamamı işletmelerin KAP aracılığı ile yayınladıkları genel kurul hazırlanmış cetvelleri ve toplantı tutanaklarından elde edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, rakamsal olarak ortaya konulan verilerin dışında uygulamayı gerçekleştiren işletmelerin genel kurullar sırasında sistemin işleyişi ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunları, sistemde yapılması gerektiğine inandıkları değişiklikleri ve sistemin geleceği ile ilgili düşüncelerini öğrenmek amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. İşletmenin e-GKS'den sorumlu yöneticileri tarafından cevaplanması talebiyle hazırlanan anket 3 bölümden ve 29 sorudan oluşmaktadır.

Araştırmanın üçüncü aşamasında ise e-GKS'nin işleyişi hakkında kendi gözlemlerimiz aracılığıyla veri elde edebilmek amacıyla Borsa İstanbul 100 Endeksi'ne kote olmuş bazı işletmelerin sembolik miktarlarda hisse senetleri satın alınmış ve pay sahibi sıfatıyla e-GKS'yi kullanarak genel kurullara katılım gerçekleştirilmiştir.

Yapılan bu çalışmalar sonucunda sistemin işleyişi, işletmelerin sisteme olan yaklaşımları ve genel kurullar üzerindeki etkileri açısından oldukça önemli sayılabilecek tecrübeler edinilmiş ve bu sayede işletme yöneticilerinin sistem ile ilgili görüşleri hakkında değerlendirmelerde bulunma şansı da elde edilmiştir.

5.5. Bulgular

Araştırma kapsamında, işletmelerin KAP aracılığı ile yayınladığı genel kurul hazırlanmış cetvelleri ve toplantı tutanakları incelenerek elde edilen sayısal veriler, araştırma amaçları doğrultusunda çeşitli istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler, genel kurullarda gerçekleştirilen gözlemler ışığında değerlendirilerek analiz edilmiştir.

Araştırma, BIST-100 endeksinde yer alan işletmelerin geçmiş beş yılda yapılan olağan genel kurullarını kapsamaktadır. Ancak bazı işletmeler BIST'e son birkaç yıl içinde kote oldukları için, bu işletmelerin kote oldukları tarihten sonra yapmış oldukları genel kurullar dikkate alınmıştır. Bu nedenle işletmelerin tamamı geçmiş beş yıla ait genel kurul sonuçları ile değerlendirilememiştir. İşletmeler ile ilgili verilerin analizinde, işletmelerin toplam sermayeleri, bu sermayelerin genel kurullardaki temsil miktarları, temsil edilen sermaye miktarlarının fiziki ve elektronik ortamda yapılan genel kurullar bakımından ayrımları da gerçekleştirilmiş ve analizlerde dikkate alınmıştır. Ayrıca 2010-2014 yılları arasında, hem fiziki ortamda hem de elektronik ortamda gerçekleştirilen genel kurullar açısından, sermaye sahipliği (yerli-yabancı) ve temsil şekillerine dair (asil-vekil) ayrımları da gerçekleştirilerek, yeni sisteme karşı adaptasyonlarındaki farklılıklar da ortaya konulmuştur.

5.5.1. BIST-100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Genel Kurul Verileriyle İlgili Bulgular

Borsa İstanbul 100 endeksinde yer alan işletmelerin sermaye miktarları ve temsil oranlarında yıllar itibarıyla yaşadığı değişimler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. BİST-100 İşletmelerinin Sermaye Temsil Miktarları

YIL	Toplam Sermaye (TL)	Toplam Temsil (TL)	Fiziki Temsil (TL)	Elektronik Temsil (TL)
2010	59.015.295.788,54	40.307.692.338,71	40.307.692.338,71	0,00
2011	67.148.783.818,54	47.070.584.681,76	47.070.584.681,76	0,00
2012	68.150.438.192,85	48.498.173.584,11	48.498.173.584,11	0,00
2013	66.068.154.112,85	51.515.194.121,85	44.588.376.172,04	6.926.817.949,81
2014	73.186.205.166,50	57.222.397.723,45	48.596.725.334,93	8.625.672.388,51

2010 sonrasında gerçekleşen genel kurullarda, toplam sermayeye oranla temsil miktarlarındaki değişimlerin ortaya konulduğu Tablo-1'de göze çarpan en önemli veri; toplam sermaye miktarlarındaki ve bu sermayenin temsil rakamlarındaki düzenli artıştır.

Türkiye'nin ilgili yıllardaki ekonomik büyüme performansı da göz önüne alındığında, toplam sermaye sütununda yer alan verilerin sadece e-GKS'nin uygulamalarından etkilenen veriler olmadığını söyleyebiliriz. Tablo-1'de yer alan farklı yıllara ait sermaye miktarları, ülkemizin ekonomik büyümesinin yanında işletme sayılarına bağlı olarak da değişmektedir. BIST-100 işletmeleri arasında yaptığımız araştırmalarda, endeksi oluşturan 100 şirket arasından 2011 yılında 98, 2012 yılında 98, 2013 yılında 96, 2014 yılında ise 89 işletmenin verilerine ulaşılabilmektedir. Ulaşabildiğimiz veriler, araştırmaya konu olan BIST-100 endeksinde yer alan firmaların yaklaşık %96'sına aittir. Tablo 1'de toplam sermaye sütununda yer alan 2013 yılı rakamlarının 2012 yılı rakamlarından daha yüksek olması beklenirken, 2013 yılı toplam sermayesi daha düşük gerçekleşmiştir. Bu durumun nedeni; 2010 yılında verilerine ulaşılamayan işletme sayısının 7 ve bu işletmelerin sermaye büyüklüğünün 1.348.529.030 TL olmasının yanında, 2013 yılında verilerine ulaşılamayan işletme sayısı 4 olmasına rağmen bu 4 işletmenin toplam sermaye büyüklüğünün 9.000.000.000 TL gibi BIST için küçümsenemeyecek bir rakam olmasından kaynaklanmaktadır. Bu gibi farklılıklar göz önüne alındığında toplam sermayenin temsilini oransal büyüklükler bazında gösteren tablo aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

Tablo 2. BİST-100 İşletmelerinde Temsil Türlerinin Toplam Sermaye İçindeki Oranları

YIL	TOPLAM TEMSİL (Toplam Temsil / Toplam Sermaye) %	FİZİKİ TEMSİL (Fiziki Temsil / Toplam Sermaye) %	ELEKTRONİK TEMSİL (Elektronik Temsil / Toplam Sermaye) %
2010	68,30	68,30	0,00
2011	70,10	70,10	0,00
2012	71,16	71,16	0,00
2013	77,97	67,49	10,48
2014	78,19	66,40	11,79

Tablo-2'de yer alan oranlar incelendiğinde, 2010-2014 yılları arasında işletmelerin sermaye temsilindeki artışları açık bir şekilde görülebilmektedir. Bu tabloda göze çarpan en önemli değer, e-GKS'nin uygulanmaya başlandığı 2013 yılında, toplam temsil oranlarında gerçekleşen 6 puanlık artıştır. 2013 yılına kadar periyodik olarak 1-2 puanlık artışlar gözlenen toplam temsil oranlarında, 2013 yılında fiziki temsil oranlarındaki 4 puanlık düşüşe rağmen, elektronik temsilin yaklaşık 10 puanlık katkısının devreye girmesiyle birlikte, toplam temsil oranlarında oluşan 6 puanlık artış, e-GKS'nin pay sahiplerinin temsiline yaptığı pozitif katkı ile açıklanabilmektedir. Yapılan incelemelerde elde edilen rakamlar e-GKS'nin sermayenin temsil miktarına önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Bu katkı, temsil edilen toplam sermaye miktarında artış olarak tablolara yansımaktadır. Pay sahiplerinin temsilinde birçok kolaylıklar sağlayan e-GKS ile gerçekleşen elektronik temsil yöntemi, bazı pay sahiplerinin genel kurullarda ilk olarak temsil edilmesini sağlarken, daha önce fiziki ortamda temsil edilmiş olan birçok pay sahibinin de fiziki temsil yerine, elektronik temsil yöntemini tercih etmesini sağlamıştır. Bu durum, Tablo-1'de görüldüğü üzere 2013 yılı toplam temsil miktarlarının 2012 yılına göre 3.017.020.537,74 TL tutarındaki artışı karşısında, 2013 yılında gerçekleşen 6.926.817.949,81 TL tutarındaki elektronik temsil miktarı ile anlaşılabilir. Böylece 3.909.797.412,07 TL tutarındaki sermayeyi kontrol etmekte olan pay sahibinin bu yönde bir eğilim gösterdiği ortaya çıkmaktadır. 2014 yılı rakamları açısından, şu ana kadar 11 işletmenin rakamlarına ulaşılamamasına rağmen, mevcut rakamlar, bu eğilimin 2014 yılında da devam ettiğini göstermeye yeterlidir.

e-GKS'nin pay sahiplerinin katılımına olan etkilerini tespite yarayan göstergeler sonrasında, bu sistemi kullanmayı tercih eden sermayenin sahipliğini temsil eden rakamları paylaşmak, tespit edilen eğilimin niteliğini ortaya koymak açısından önemlidir. Tablo-3'de İstanbul'un dünya finans merkezi olması amacıyla yönelik olarak, küresel sermayenin sermaye piyasalarımıza olan ilgisinin artırılması amacıyla da hizmet etmesi beklenen e-GKS'yi kullanan yatırımcı profili konu edilmiş ve e-GKS'nin bu yöndeki performansı ortaya konmuştur.

Tablo 3. Temsil Çeşitlerine Göre Pay Sahiplerinin Yerli- Yabancı Ayrımı

Temsil Yılı	FİZİKİ TEMSİL			ELEKTRONİK TEMSİL		
	TOPLAM (TL)	YERLİ (TL)	YABANCI (TL)	TOPLAM (TL)	YERLİ (TL)	YABANCI (TL)
2010	40.307.692.338,71	37.019.410.386,72	3.288.281.951,99	0,00	0,00	0,00
2011	47.070.584.681,76	44.052.567.557,76	3.288.281.951,99	0,00	0,00	0,00
2012	48.498.173.584,11	45.551.703.610,01	2.946.469.974,10	0,00	0,00	0,00
2013	44.588.376.172,04	40.791.181.420,04	3.797.194.752,00	6.926.817.949,81	61.905,73	6.926.756.044,08
2014	48.596.725.334,93	44.749.174.758,67	3.847.550.576,27	8.625.672.388,51	70.972,90	8.625.601.415,61

Tablo-3 bu açıdan incelendiğinde, 2010-2012 yılları arasında, yabancı sermaye açısından yatırımcıların temsil miktarının, önceki tablolarda ortaya konulmuş olan toplam sermayedeki artış eğilimine rağmen, reel olarak azaldığı görülmektedir. Diğer bir deyişle; bu yıllar arasında Borsa İstanbul'da temsil miktarlarında gerçekleşen artışın yerli yatırımcılardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. e-GKS'nin ilk olarak kullanıldığı 2013 yılında ise, toplam temsil miktarındaki azalmaya rağmen, yabancı yatırımcıların toplam temsil miktarının (Elektronik Temsil + Fiziki Temsil) 10.723.950.796,08 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hem fiziki ortamda hem de elektronik ortamda gerçekleşen temsillerde gerçekleşen artış göze çarpmaktadır, ancak elektronik ortamda gerçekleşen temsillere olan talep, küresel sermayenin e-GKS aracılığıyla sermaye piyasalarımıza karşı ilgisinin arttığını göstermektedir. Yabancı sermayenin sermaye piyasalarımıza karşı gösterdiği bu ilgi, 2014 yılında da devam etmiş ve yabancı yatırımcıların toplam temsil miktarları 12.473.151.991,88 TL olarak gerçekleşmiştir. Tablo 3 'te e-GKS aracılığı ile genel kurullarda temsil edilen yatırımcıların neredeyse tamamının yabancı yatırımcı olduğu görülmektedir. Yerli yatırımcılar ise e-GKS yerine fiziki temsili tercih etmektedirler. Bu durumun nedeni işletmelerin sermaye yapılarından kaynaklanmaktadır. Genelde bir aile ya da gruba ait olan çoğunluk hisseleri, genel kurullarda fiziki olarak temsil edildiğinden, sermayenin büyük çoğunluğu da fiziki ortamda temsil edilmiş olmaktadır.

5.5.2. Anketle İlgili Bulgular

Anketin ilk bölümünde sorulan demografik sorulara verilen cevaplar neticesinde, yöneticilerin e-GKS'nin işleyişinden sorumlu olan bir birimde çalışacak eğitim düzeyine, tecrübeye ve uzmanlığa sahip olup olmadığının tespiti amaçlanmıştır.

Anketi cevaplayan yöneticilerin işletmedeki toplama çalışma süreleri bakımından dağılımları, işletmenin genel işleyişi hakkında bilgi sahibi olabilecek kadar uzun bir süredir aynı işletmede çalıştıklarını ortaya koymasının yanında, yöneticilerin %72,5'ine karşılık gelen 45'inin sistem ile ilgili yeterli tecrübeye sahip olacak kadar uzun bir süredir mevcut görevinde çalışmakta olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, demografik özelliklerin tespitine yönelik hazırlanan birinci bölüm soruları 62 yönetici tarafından cevaplandırılmıştır ve yöneticilerin araştırma konusu ile ilgili sorulara cevap verebilecek niteliklere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Ankete Katılan Yöneticilere Ait Demografik Özellikler

İşletmedeki Konumu	Frekans	Yüzde
Muhasebe Müdürü	2	3,2
Bilgi İşlem Müdürü	38	61,3
Yatırımcı İlişkileri Müdürü	11	17,8
Mali İşler Müdürü	7	11,3
Kurumsal Yönetim Müdürü	1	1,6
Alt Yapı ve Proje Müdürü	1	1,6
Uzman Yardımcısı	1	1,6
Raporlama Sorumlusu	1	1,6
İşletmedeki Toplam Çalışma Süresi	Frekans	Yüzde
1-3 Yıl	9	14,4
4-6 Yıl	13	21
7-10 Yıl	12	19,4
10-15 Yıl	13	21
15 Yıl'dan Fazla	15	24,2
Son Görevindeki Çalışma Süresi	Frekans	Yüzde
1-6 Ay	13	21
6-12 Ay	4	6,5
13-24 Ay	9	14,5
25-60 Ay	17	27,4
61 Ay'dan Fazla	19	30,6
Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde
Lisans	38	61,3
Yüksek Lisans	23	37,1
Diğer	1	1,6
Uzmanlık Alanınız	Frekans	Yüzde
Bilgi İşlem Uzmanı	36	58,1
Fon Yöneticiliği ve e-GKS Sorumlusu	1	1,6
Kamuyu Aydınlatma Yöneticisi	1	1,6
Kurumsal Yönetim Uzmanı	1	1,6
Raporlama Uzmanı	1	1,6
Yatırım Finansman Uzmanı	16	25,8
Yatırımcı İlişkileri Uzmanı	6	9,7
TOPLAM	62	100

Anketin ikinci bölümü "A" ve "B" olmak üzere iki ayrı kısma ayrılmış olup "A" kısmında e-GKS'nin işleyiş etkinliğinin belirlenmesi amacıyla, genel kurul öncesi hazırlık süreci, genel kurul sırasındaki işleyiş ve genel kurul sonrasında tescil süreci ile ilgili olarak hazırlanan toplam 11 soru bulunmaktadır. İkinci bölümün "B" kısmında ise anketi cevaplayan yöneticilerin, e-GKS'nin işletmenin kurumsal yönetim anlayışı üzerindeki olası etkileri ile ilgili beklentilerini belirlemek amacı taşıyan 8 soru yer almaktadır.

Anketin A kısmında verilen cevaplarda, yöneticiler, e-GKS aracılığı ile gerçekleştirilen genel kurul hazırlıklarının, fiziki genel kurul hazırlıklarına oranla çok daha basit olduğunu ve sürecin sorunsuz olarak işlediğini belirtmişlerdir. Genel kurul sırasında oluşan teknik sorunlar ile ilgili olarak MKK'den gerekli desteği aldıklarını ve genel

kurulda pay sahiplerinin haklarını kullanmalarını engelleyecek düzeyde bir teknik sorunla karşılaşmadığı ve işletme tarafından görevlendirilen sertifikalı personelin ortaya çıkan teknik sorunları çözebilecek nitelikte olduğu da ifade edilmiştir. Anketin bu bölümünde, e-GKS aracılığıyla katılımda bulunan pay sahiplerinin oy verme süresine yönelik düşüncelerini öğrenmek amacıyla sorulan soruda, yöneticilerin 25'i oy verme süresinin uzun olduğunu, 25'i uzun olmadığını belirtirken 12'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, bu konuda çoğunluğu temsil edecek oranda öne çıkan bir görüş bulunmamaktadır. Ancak gözlemler bölümünde de belirtileceği üzere genel kurul sırasında genel kurul yöneticilerinin ya da e-GKS kullanıcısının pay sahiplerinin oy verme sürelerine karşı olan tahammülsüzlüklerini ortaya koyan birçok olay ile karşılaşmıştır. Bu tercihler çerçevesinde, pay sahiplerinin haklarını kullanabilmesi açısından yöneticilerin hassas bir tutum takındıklarını söyleyebilmek imkânı yoktur. Pay sahiplerinin genel kurul sırasında gündem maddelerinin görüşülmesi sırasında 600 kelimelik görüş bildirme hakkının kullanımına yönelik olarak, uygulamanın olumlu olduğu ancak genel kurulları gereksiz yere uzattığı görüşünde olan yöneticilerin sayısının da azımsanmayacak kadar çok olduğunu ayrıca belirtmek gerekir. Genel kurul sonrasındaki evrakların tescil sürecinin fiziki ortamda yapılan genel kurullardaki sürece oranla çok daha basit ve kullanışlı olduğunu beyan eden yöneticilerin oranı ise %67,7 iken %19,4'ü kararsız kalmış %12,9'u ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Genel kurul sırasında hazır bulunması gereken teknik alt yapının firmaların masraflarını arttırmadığını belirten yöneticiler, alt yapı yeterliliklerinin ise firmalar için gereksiz bir yük oluşturmadığı yönünde cevaplar vermişlerdir. Çalışmalar sonucunda yapılan değerlendirmeler de aynı yönde olmuştur.

Anketin ikinci bölümünün B kısmında yer alan sorular ile e-GKS'nin işletmenin kurumsal yönetim anlayışı üzerindeki olası etkileri ile ilgili yöneticilerin görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Pay sahiplerinin temsilindeki eksikliklerin giderilmesinin kurumsal yönetim anlayışının gelişimine olumlu katkıda bulunacağını düşünen yöneticiler, işletme yönetiminin, sorumluluk ilkesiyle hareket eden, daha adil, daha şeffaf ve hesap verebilirlik ilkesini benimsemiş bir yönetim anlayışına sahip olmasına katkıda bulunacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca e-GKS'nin pay sahiplerinin temsiline olumlu katkı sağladığını ve genel kurullara katılım için payların blokaj zorunluluğunun kaldırılmasının, özellikle yabancı yatırımcıların, işletmelerine olan ilgisini arttıracığını da belirtmişlerdir. Özellikle yabancı yatırımcıların e-GKS aracılığı ile gerçekleşen temsil miktarlarındaki artışlar göz önüne alındığında blokaj zorunluluğunun kaldırılmasının yabancı yatırımcıların katılımına olan etkileriyle ilgili elde edilen sonuçlarla aynı paralelde olduğu söylenebilir.

Anketin üçüncü bölümünde, yöneticilerin e-GKS ile ilgili olarak belirttikleri özel durumlar için dört adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Bu yöntem ile anketi cevaplayan yöneticilerin, e-GKS ile ilgili olarak herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadan, geniş kapsamlı bir değerlendirme yapmaları hedeflenmiştir. Ancak cevaplar incelendiğinde, anketi cevaplayan yöneticilerin beklentilerimizin dışında davranarak, genelde çok kısa (evet, hayır vb. şekilde) cevaplar verdiği görülmektedir. Genel kapsayan bu

cevapların dışında, az sayıda da olsa bazı yöneticilerin, yeni öneriler ortaya koymaya çalıştığı göze çarpmaktadır.

5.5.3. Gözlemlere Ait Bulgular

Genel kurul sürecine, o işletmenin hisselerini bulunduran bir pay sahibi olarak dâhil olmanın, e-GKS'nin etkilerini değerlendirebilmesi açısından daha sağlıklı sonuçlar ortaya koyabileceği düşüncesiyle, araştırmanın gerçekleştirildiği BIST-100 endeksinde yer alan bazı işletmelerin hisselerini simgesel miktarlarda satın alarak, bu işletmelerin genel kurullarına e-GKS aracılığı ile bizzat katılım gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, genel kurullardaki gözlemlerden elde edilen bulgulardan, çalışma için önemli görülenler aktarılmıştır.

e-GKS'yi kullanmak isteyen bir pay sahibinin araştırmanın yapıldığı tarihte öncelikli olarak yapması gereken işlem, MKK'nın internet sitesi aracılığı ile sisteme kaydını yapmaktır. Kayıt sonrasında ise genel kurullara katılım için e-GKS'ye giriş yapılmasını sağlayacak bir şifre elde edilmesi gerekiyor. Bu aşama sonrasında, pay sahiplerinin sistemde yer alan yatırım bilgileri dolayısıyla, hissesine sahip oldukları işletmelerin genel kurul ilan sürecinden otomatik olarak haberdar olmasını sağlayan bir aşamaya geliniyor. Bu yeni aşamada, pay sahipleri, bilanço, genel kurul gündemi vb. genel kurul ile ilgili evraklar işletme çalışanları tarafından e-GKS'ne eklendiği anda, gerek mobil telefona gelen mesajlar ile gerekse de elektronik posta yoluyla haberdar ediliyor. Belgeler üzerinde gerçekleştirilecek bir değişiklik halinde evrakların yeni halinin de sisteme eklenmesi sonrasında pay sahiplerinin son durumdan haberdar edilmesi de oldukça önemli bir uygulama olarak göze çarpıyor. e-GKS'de belgelerin içeriğinden haberdar olabilme ve belgeleri inceleme açısından kullanışlı bir süreç hazırlanmış olduğu görülüyor ve ankette verilen cevaplar ile de bu sürecin fiziki ortamda yapılan ilan sürecine oranla çok daha basit ve kullanışlı olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Bu bilgilendirmeler sonrasında pay sahibinin, e-GKS'ye giriş yaparak katılmayı düşündüğü genel kurul için bildirimde bulunması gerekiyor. Pay sahibi, e-GKS'de genel kurul toplantısı için giriş kaydı yaptırdığında (ki bu kayıt elektronik ortamda genel kurula katılım beyanı anlamına gelmektedir), genel kurul gündemiyle ilgili oy kayıtlarını girebileceği bir forma ulaşıyor. Bu form aracılığı ile gündem maddeleri hakkında yapılacak incelemeler sonrasında belirlenen oylar önceden kayıt altına alınıyor. Diğer bir deyişle, genel kurulda oy verme sırasında manuel olarak oy kullanamama ihtimaline karşılık, gündem maddeleri ile ilgili oylar bu aşamada önceden belirlenebiliyor. Daha sonra bu kayıtların genel kurul sırasında gündem maddesi ile ilgili oylama başladığı anda divan kuruluna otomatik olarak iletilip iletilmemesine dair bildirimde de bulunulması gerekiyor. Bu aşamada eğer "otomatik ilet" seçeneği işaretlenirse, daha önce yapılan oy kaydı, genel kurul sırasında gündem maddesi ile ilgili oylama başladığı anda divan kuruluna otomatik olarak iletiliyor. Oldukça pratik olarak görülen bu süreçte pay sahibi, genel kurula katılım beyanı sırasında "otomatik ilet" seçeneğini işaretleyerek oylarını kaydetmektedir. Pay sahibi, genel kurul görüşmeleri sırasında oy kaydında değişiklik yapmak, ya da gündem maddesi görüşüldüğü sırada verilecek olan bir önergeyle gündem maddesi için daha önce kaydettiği oyu değiştirmek isterse, öncelikle daha önce yapmış olduğu "otomatik ilet" talimatını iptal etmesi gerekiyor. Bunun için

ise yukarıda bahsedilen o forma ulaşmak, değişikliği gerçekleştirmek ve daha sonra da tekrar canlı yayına bağlanıp yeni oyu kullanmak gerekiyor. Ancak tecrübelerimize göre bu durum, genel kurulun olağan akışı içerisinde pek de mümkün olmamaktadır.

Genel kurul sırasında e-GKS aracılığıyla katılım sağlayan pay sahiplerinin gündem maddeleri ile ilgili görüşlerini bildirme ve oy kullanma haklarını kullanabilmesi, e-GKS'nin asli unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bu hakların kullanılabilmesi açısından geliştirilen uygulamalardan birisi, pay sahiplerinin gündem maddeleri ile ilgili olarak görüş bildirebilecekleri ve 600 kelime ile sınırlı olan bir platformdur. Bu platformun kullanılması oldukça kolay ve bağlantılarda kesilme olmadığı takdirde son derece pratiktir. Divan kurulu da genel kurul toplantısını, gündem hakkında sorulan soruları ve belirtilen görüşleri dikkate alarak sürdürüyor. Kısacası bu platform ile ilgili olarak iletilen herhangi bir şikâyet olmadığı gibi katılımlarımız sırasında da her hangi bir aksaklık yaşanmamıştır. Ancak gündem maddelerinin oylanması sırasında, anlık oy verme hakkını kullanacak pay sahiplerinin bu hakkına karşı gösterilen sabırsızlık dikkat çekici düzeydedir. Genel kurulların çoğunda gözlemlenen bu durum, pay sahiplerinin elektronik ortamda kullanacakları oyların formalite olarak görülmesinden kaynaklandığı intibai bırakmaktadır. Çünkü gündem maddesinin kabulü için gerekli olan oy miktarı zaten sermayenin büyük çoğunluğunu elinde bulunduran aile/grup tarafından fiziki ortamda sağlanmış gözükmekte ve diğer formalite niteliğindeki görülen oylar için beklenmesi gereken iki dakikalık sürenin tamamlanmasına tahammül gösterilmediği gözlemlenmektedir.

e-GKS'nin yürürlüğe girdiği 01.10.2012 tarihindeki düzenlemeye göre çok uzun olarak değerlendirilen elektronik ortamda katılım gerçekleştiren pay sahiplerinin sahip olduğu beş dakikalık oy verme süresi, iki dakika gibi makul bir süreye indirilmiştir. Ancak genel kurul divan üyelerinin ya da görevli e-GKS kullanıcısının sabırsızlığı ve bakanlık temsilcilerinin de ortam hâkimiyetlerinin tam olmaması dolayısıyla, iki dakikalık sürenin dahi birçok defa ihlal edildiği gözlemlenmiştir. Örneğin; katılım gösterilen bir olağan genel kurulda, gündem maddelerinin oylanması sırasında gerçekleştirilen fiziki oylamanın ardından, e-GKS aracılığı ile katılımda bulunan pay sahiplerine tanınması gereken iki dakikalık oy verme süresinin tamamlanması beklenmeden oylamanın kapatılması nedeniyle birçok madde ile ilgili olarak oy kullanmak mümkün olmamıştır. Olayın ardından, MKK Hukuk İşleri Müdürlüğü ile görüşülerek olay aktarılmış ve genel kurul kayıtlarının incelenmesi talep edilmiştir. e-GKS kayıtlarında yapılan incelemeler sonrasında (bu süre bir-iki gün civarındadır) oylamanın, genel kurulda görevli olan e-GKS kullanıcısı tarafından erken sonlandırıldığı tespit edilmiştir. Ancak gündem maddeleri ile ilgili olarak yapılan oylamalarda kullanılan kabul ve ret oyları arasındaki farka bakıldığında, yapılacak itirazın herhangi bir anlam taşımayacağı da belirtilmelidir. Çünkü kullanılmadığından bahsedilen oy miktarı hesaba katılsa da alınmış olan kararı etkileyecek çoğunluğa sahip değildir. Bu gerçeğe rağmen dahi güç boşluğu olarak tanımlanan bir yönetim sorununun çözümünde, pay sahiplerinin genel kurullara katılımını sağlamak amacıyla hazırlandığı iddiasındaki bir sistemin, bu tip kullanıcı hatalarına yol açmaması gerekmektedir. Elbette bu sorununun doğuracağı

hukuki sonuçlar hakkındaki değerlendirmeleri bu alanda çalışacak olan hukuk araştırmacıları yapacaktır. İşletme bilimi açısından yapılacak olan değerlendirme ise, nedeni her ne olursa olsun, pay sahiplerinin haklarının kullanılmasını engelleyen ortamların varlığının yönetime katılma noktasında pay sahiplerini ikna edemeyeceği ve yönetim sorunu olarak adlandırılan sorunların çözümüne beklenen katkıyı sağlayamayacağıdır. e-GKS aracılığıyla yapılan oylamaların süresinin takibiyle ilgili sorunlar, söz konusu programın yapısından ziyade ortam yöneticilerinin, pay sahiplerinin bu hakkına karşı yeterince hassas davranmamasından kaynaklandığı gözlemlenmektedir. Bu olayın, genel kurulu ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerçekleştirmekle görevli olan birimlerin, süreç üzerindeki kontrol ve denetimlerinin yeterli olmadığını gösteren tipik olaylardan birisidir.

Genel kurulların yapıldığı sırada yaşanan teknik aksaklıklar noktasında, anketi cevaplayan yöneticiler tarafından "az sayıda da olsa" eleştiriye maruz kalan, sistemin ses ve görüntü aktarımında meydana gelen kesintiler ile ilgili gözlemler ise şöyledir: Genel kurullarda sayısı çok olmasa da görüntü ve ses aktarımı çeşitli defalar kesintiye uğramıştır. Bunların bazıları kısa süreli ve pay sahipleri açısından herhangi bir kayba yol açmayan kesintiler iken, bazıları da daha uzun süreli ve pay sahipleri açısından hak kayıplarına yol açabilen kesintilerdir. Özellikle katılım sağlanan bir başka olağan genel kurulda, üçüncü gündem maddesi ile ilgili görüşmeler sırasında gerçekleşen kesinti, e-GKS'yi kullanan pay sahiplerinin oylamalara katılımını engellemiştir. Sistem, kesinti sonrasında tekrar kullanıma açıldığında ise genel kurul sona ermiş olduğundan oy vermek mümkün olmamıştır. Böyle bir durum karşısında ise maalesef genel kurula e-GKS aracılığıyla katılım gerçekleştiren pay sahipleri açısından belli bir dereceye kadar yapılabilecek pek bir şey bulunmamaktadır. Çünkü mevzuatta bu tip olaylara yönelik olarak bir düzenlemeye rastlanmamıştır.

6. Sonuç ve Öneriler

BIST-100 işletmelerinin yıllar itibariyle yapılan genel kurul sonuçları üzerinde gerçekleştirilen incelemelerde elde edilen sayısal veriler e-GKS'nin pay sahiplerinin temsil oranlarında önemli artışlar sağladığını ortaya koymaktadır. Tablo-1'de verilen rakamlar, temsil miktarlarında özellikle 2013 ve 2014 yıllarında gerçekleşen artışların e-GKS vasıtasıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Tablo-2'de de temsil türlerine ait rakamların toplam sermayeye oranla yapılan karşılaştırmaları sonucunda, temsil türlerinin gerçekleşen temsil oranları üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Bu tablo ile birlikte e-GKS'nin temsil türleri üzerindeki etkisi de daha net olarak ortaya çıkmıştır. BIST-100 işletmelerine ait genel kurul evraklarından elde edilen verilerin niteliksel olarak incelenmesi sonucunda, e-GKS aracılığıyla genel kurullarda temsil edilen pay sahiplerinin neredeyse tamamının yabancı sermayeden oluştuğu görülmektedir.

Sonuç olarak BIST-100 işletmelerinin genel kurul verileri üzerinde yapılan araştırmada e-GKS'nin pay sahiplerinin genel kurullarda temsil miktarlarına pozitif katkı sağlamıştır. Temsil oranlarında gerçekleşen artışlar yabancı pay sahiplerini temsilen, aracı kuruluşlar eliyle gerçekleşmiştir. Niteliksel olarak bireysel katılımların asgari seviyede kaldığı ve yerli pay sahiplerini de pek cezbetmediği görülen e-

GKS'nin ileriki yıllarda oluşacak uygulama sonuçları takip edilerek yerli pay sahiplerinin temsil oranları açısından mevcut durumun devamı halinde temsil noktasındaki isteksizliklerinin nedenleri üzerinde ayrıntılı bir araştırma yapılması uygun olacaktır.

Son olarak genel kurullardaki gözlemlerimiz sonucunda tespit edebildiğimiz sorunlara yönelik görüş ve çözüm önerilerimiz ise şöyledir:

- Genel kurul sırasında pay sahipleri açısından yaşanabilecek sorunlardan birisi gündem ile ilgili otomatik oy iletme seçeneğinin işaretlenmesiyle birlikte ortaya çıkabilecek sorunlardır. Gözlemler bölümünde belirtilen bu tip sorunların oluşması ihtimali karşısında ya pay sahiplerinin oylarını otomatik iletme seçeneğini iptal sürecinde bir değişiklik yapılmalıdır ya da pay sahibine, ilk aşamada oyların otomatik iletilmesi talimatı vermiş olsa dahi, genel kurul sırasında tek tuşla manuel oy verme kolaylığı sağlanmalıdır. Bu konudaki değerlendirmemiz otomatik oy verme seçeneğinin sadece pay sahibinin genel kurula anlık olarak katılamaması durumu karşısında tedbir olarak değerlendirilmesi ve pay sahibinin fiilen e-GKS'de bulunmadığı takdirde devreye girmesi gerektiği yönündedir. Genel kurula anlık katılım gerçekleştiğinde pay sahibinin bu hakkını da anlık olarak kullanmasını sağlayacak süreçlerin oluşturulması, muhtemel sorunların önüne geçebilecektir. Mevcut uygulamaların devamı halinde pay sahipleri açısından ortaya çıkması muhtemel sorunları engelleyebilmek için genel kurula elektronik ortamda katılım beyanı sırasında oyların otomatik iletilmesi seçeneğinin işaretlenmemesi tek yol gibi görünmektedir. Aksi takdirde e-GKS aracılığıyla katılımda bulunan pay sahipleri, oy değişikliği hakkındaki iradelerini genel kurula yansıtamama gibi bir durumla karşı karşıya kalabileceklerdir.

- Eksikliği görülen konulardan birisi de, sistemin ses ve görüntü aktarımı ile ilgili gerçekleşen aksaklıklar karşısında ne yapılması gerektiğine dair hukuki boşluktur. Teknolojinin doğası gereği her koşulda ortaya çıkabilecek nitelikte olan bu tür teknik sorunların kesin şekilde engellenebilmesi mümkün görünmemektedir. Genel kurulların güvenli bir şekilde gerçekleşebilmesi için, mevzuatta yer alan asgari sistem yapılanmasının sağlanmasının genel kurulun yapılmasından sorumlu olan işletmeler için gerekli ve yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, iletişimin sağlanması için ilgili yönetmelikte belirtilen standart tedbirlerin alınmış olması, genel kurul yöneticilerinin sorumluluğunu ortadan kaldıracaktır. Ancak, elektronik iletişimin doğasında var olan "iletişimin kesintiye uğraması" riskinin gerçekleşmesi ihtimali karşısında, yaşanabilecek sorunlara yönelik olarak, kanun koyucu tarafından gerekli düzenlemelerin yapılmış/yapılacak olması da beklenmektedir. Bu aşamada belirtmek istediğimiz konu, pay sahiplerinin haklarını kısıtlayacak derecede gerçekleşen ve daha önce karşılaşılmamış olan bu tip olayların çözümüne yönelik olarak (hiçbir teamülün de oluşmadığı gerçeği karşısında) ne kanunda ne de ikincil mevzuatta bir düzenlemenin yer almasıdır. Bu bağlamda, yaşanabilecek esaslı teknik aksaklıklar sonucunda doğabilecek hukuki sorunlara yönelik düzenlemelerin, ilgili kanunda ve ikincil mevzuatta yer alacak şekilde acilen hazırlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

İlgili mevzuatta, e-GKS katılımcılarının oy verme süresi olarak belirlenmiş olan iki dakikalık sürenin kullanımına

yönelik olarak gerçekleşen ihlallerin olası nedenleri ve bu sorunun çözümüne yönelik öneriler ise şöyledir:

- Daha önce de belirtilen e-GKS katılımcılarının oy verme süresine yönelik olan sabırsızlığın ve ihlalin öncelikli nedeni, bu işletmelerin sermaye yapılarının ağırlıklı olarak belli bir aileye veya gruba ait olması sonucunda, bu grubun desteklemediği görüşlerin kazanım sağlayamayacağı beklentisinden kaynaklanmaktadır. Böyle bir ortamda gerçekleşen genel kurullarda, sermayenin büyük kısmını elinde bulunduran grubun talepleri doğrultusunda oluşması beklenen oylamalar karşısında teferruat niteliğinde görülen e-GKS oylarının genel kurulun gecikmesine neden olduğuna dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Nedeni her ne olursa olsun, sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi beklenen bu oy verme sürecinin güvenliğinden bakanlık temsilcilerinin sorumlu olduğu da bir gerçektir. Ancak gözlemler bölümünde bahsedilen olaylarda da görüldüğü gibi sistemin bu aşamasında hassas ve etkin bir denetim gerçekleşmemektedir. Gerek genel kurul öncesi, gerekse de genel kurul anı ve sonrası için bakanlık temsilcilerinin dâhil olduğu kontrol ve denetim sistemlerinin, etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli kontrol ve düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Tüm kontrol ve denetimlere rağmen gerçekleşmesi muhtemel aksaklıklara yönelik hazırlanmış olması gereken yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin hedefi ise; temel görevi toplantının kanun, ilgili yönetmelik ve mevzuat ile esas sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmek olan bakanlık temsilcilerinin etkinliğini ve denetimini arttırmak olmalıdır.

- Genel kurullarda eksikliği hissedilen bir diğer konu da elektronik katılımı gerçekleştiren pay sahiplerinin genel kurul öncesinde görüşlerini paylaşabileceği bir platformun yokluğudur. Bu platformu, genel kurul sırasında gündem maddeleri hakkında görüş bildirmek amacıyla oluşturulan ve 600 kelime ile kısıtlanan bölüm ile karıştırmamak gerekir. Önerimiz, genel kurul sırasında gündem maddeleri ile ilgili fikirlerin ifade edilmesi değildir. Pay sahiplerinin genel kurul öncesinde gündem maddeleri ile ilgili görüş alışverişinde bulunabilecekleri ve hatta aralarında organize olmalarını sağlayabilecek nitelikte bir platformdur. Böyle bir platformun, pay sahiplerinin genel kurullara elektronik ortamda katılım oranlarına da pozitif katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle yerli kullanıcıların katılım oranlarının düşük olması nedenleri arasında, pay sahiplerinin genel kurul gündem maddelerine etki edemeyeceği düşüncesi ve yönetim ile ilgili bazı teknik konularda yeterli bilgi sahibi olmaması gerçeğinden hareketle, platformun pay sahipleri arasında görüş alışverişi olanağı sağlaması sayesinde, bu tip düşünceler asgariye incek ve temsil oranlarında artış sağlanabilecektir.

- Genel kurullardaki bir diğer tespit ise mevcut imkânlar çerçevesinde bu sistemin koordinasyonu ile görevlendirilmiş olan MKK çalışanlarının ortaya çıkan sorunlar ile ilgili yetkinlikleri ve çözüme yönelik pozitif yaklaşımlarıdır. Hiçbir sistemin mükemmel ve sorunsuz olamayacağı gerçeği karşısında sistemde ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde görevli organizasyonun da en az kullanılan sistem kadar önemli olduğunu kabul etmek gerekir. MKK'de gerek genel kurulların takibinden sorumlu personellerin, gerekse de idari kadroların yetkinlikleri dolayısıyla genel kurullarda karşılaşılan sorunlar hakkında iletişime geçildiği takdirde gerekli bilgilendirme yapılabilen ve sorunların çözümü de

imkânlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Nitekim e-GKS'nin ilk olarak kullanılmaya başlandığı dönemde katılım sağlanan genel kurullarda kullanım hatalarından kaynaklanan sorunlar hakkında görüşülen MKK çalışanları sistemin en iyi ve en sorunsuz işleyen bölümü durumundadırlar.

Araştırmanın tüm safhaları sonucunda elde edilen verilerin analizi sonrasında, e-GKS'nin pay sahiplerinin genel kurullara katılımının sağlanması amacıyla yönelik olarak çok olumlu sonuçlar elde ettiği anlaşılmaktadır. Düzenlemenin ilk hedefi olarak görülen pay sahiplerinin genel kurullara katılımının artırılması hedefine ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Gerek anket çalışması gerekse de genel kurullara katılım yoluyla elde edilen veriler sonucunda tespit edilen olumsuzluklar ise sunulan öneriler doğrultusunda ortadan kalkabilecektir. Pay sahiplerinin e-GKS sırasında karşılaştığı hak kayıplarının, genel durum içinde değişiklik yaratma potansiyeline bakarak değerlendirilmesi yerine bu hak kayıplarının her ne surette olursa olsun yaşanmasını engelleyecek ya da telafi edebilecek düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekir. Çünkü e-GKS fiziki ortamlarda gerçekleştirilemeyen katılımların ve kullanılmayan hakların elektronik ortamda sağlanan kolaylıklar ile güvence altına alınması amacıyla da taşınması gereken bir proje niteliğindedir.

Son olarak da pay sahiplerinin genel kurullara katılım oranlarında gerçekleşen artış sonucunda, e-GKS'nin diğer hedefleri arasında yer alan "Güç Boşluğu sorununun ortadan kaldırılması" hedefinin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda ise daha geniş çaplı bir araştırmanın gerektiği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Apostolides, N. (2007) "Directors Versus Shareholders: Evaluating Corporate Governance in the UK Using the AGM Scorecard." *Journal of Corporate Governance: An International Review* 15.6: 1277-1287.

Apostolides, N., Boden, R. (2005) "Cedric the Pig: Annual General Meetings and Corporate Governance in the UK." *Social Responsibility Journal*, 1.1/2: 53-62.

Apostolides, N. (2010) "Exercising Corporate Governance at the Annual General Meeting." *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society* 10.2: 140-149.

Berle, A. A., & Means, G. G. C. (1991). *The Modern Corporation and Private Property*. Transaction Publishers.

Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2013) *Şirketler Hukuku*. (9.Basım). Bursa: Dora Basım

Birnhak, D. A. (2003), "Online Shareholder Meetings: Corporate Law Anomalies or The Future Of Governance", *Rutgers Computer & Tech. LJ*, 29, 423.

Boros, E. (2004) "Virtual Shareholder Meetings." *Duke L. & Tech. Rev.*, s.8-15.

Cadbury Raporu: Kurumsal Yönetimin Finansal Yönleri, (2012). (Son Erişim Tarihi: 10.06.2015), <<http://www.yenittk.com/tr/guncel-yayinlar-raporlar-cadbury-report-kurumsal-yonetimin-finansal-yonleri.html>>.

Can, M. (1999), Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarında Oluşan Güç Boşluğu Ve Giderilmesi Yollarından Vekaleten Oy Kullanma (Proxy) Sistemi, (Son

Erişim Tarihi: 10.01.2014) <<http://www.ekitapyayin.com/id/050/>>

Çeker, M. (2004) "Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Yönetime Katılması", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S.1, s. 37

Eisenhofer, J. W., Barry, M. J. (2005), *Shareholder Activism Handbook*, Aspen Publishers.

Gürbüz, A. O. ve Ergincan, Y. (2004), Kurumsal Yönetim Türkiye'deki Durumu Ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, (1.Basım).

Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976), "Theory Of The Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure", *Journal of Financial Economics*, Cilt 3(4), s.305-360.

Jong, A., Mertens, G., Roosenboom, P., (2006), "Shareholders' Voting At General Meetings: Evidence from the Netherlands" *Journal of Management & Governance* 10.4 s.353-380.

Kirtıl, N., (2005), "İmtiyazlı Pay Sahipleri Genel Kurulu Toplantısının Yapılması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Özel Sayı, s.79-98.

OECD Principles of Corporate Governance (1999-2004).

Pulaşlı, H. (13.12.2011). "Elektronik Ortamda Anonim Şirket Genel Kuruluna İlişkin düzenlemelerin Evrimi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunundaki Durum" <http://arslanlibilimarsivi.com/sites/default/files/makale/HasanPulasli-internetOrtamindaGenelKurul.pdf>

Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (1999), "Corporate Ownership Around The World", *The Journal Of Finance*, 54(2), s.471-517.

Robins, F. (2006) "Corporate Governance After Sarbanes-Oxley: An Australian Perspective" *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, Cilt 6.1 s.34-48.

Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri (2003-2005).

Shleifer, A., Vishny, R. W. (1997) "A Survey Of Corporate Governance" *The Journal of Finance*, 52.2, s.737-783.

Strätling, R. (2003) "General Meetings: A Dispensable Tool For Corporate Governance Of Listed Companies?", *Corporate Governance: An International Review*, 11(1), s.74-82.

Tekinalp, Ü. (1979). Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Tudway, R., Pascal, A. (2006) "Corporate Governance, Shareholder Value and Societal Expectations." *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society* 6.3: s.305-316.

Üçışık, G., Çelik, A., (2013). Anonim Ortaklıklar Hukuku. (3. Basım), Ankara: Adalet Yayınları

Van der Krans, A. (2007). "Virtual Shareholders Meeting: How to Make it Work", *The. J. Int'l Com. L. & Tech.*, 2, 32.